

Meldplicht bij huiselijk geweld?
Literatuurverkenning naar ervaringen met meldplicht in het buitenland.
Ministerie van Justitie, DJJ, mei 2008

In het kader van de motie van het lid Arib¹ is een literatuurverkenning uitgevoerd naar een wettelijke meldplicht bij huiselijk geweld. In de motie is gevraagd naar de voor- en nadelen van een wettelijke meldplicht voor zorgverleners op basis van ervaringen in andere landen. Daarbij mede aan te geven welke meerwaarde een wettelijke meldplicht kan hebben naast invoering van een landelijke meldcode.

Bronnenonderzoek

Er is gezocht naar internationale literatuur over wettelijke meldplicht voor huiselijk geweld. Daarbij zijn de volgende bronnen geraadpleegd.

In NCJRS is gezocht op de termen “*duty to report*” or “*notification duty*” or “*mandatory report*”. De zoektermen in PsycINFO waren “*duty to report*” or “*notification duty*” or “*mandatory report**” in all fields. In Web of Science is gezocht op TS = (“*duty to report*” or “*notification duty*” or *mandatory report**”). Tenslotte is Google Scholar geraadpleegd met de termen *Query 1: “duty to report” domestic violence, Query 2: “mandatory report” domestic violence*. Daarnaast is gezocht via de zoeksystemen Google en Picarta.

Deze zoektocht heeft relatief weinig titels opgeleverd. Er blijkt niet veel internationale literatuur beschikbaar over meldplicht bij huiselijk geweld. De gevonden literatuur is voornamelijk Engelstalig; er is geen Franstalige en Duitstalige literatuur gevonden. Vervolgens is een selectie van relevante titels uit de literatuurlijst opgevraagd bij verscheidene bibliotheken. Op basis van bestudering van de *summaries* in de literatuurlijst en de ontvangen artikelen, is het volgende te melden over de vraag wat in het buitenland bekend is over meldplicht bij huiselijk geweld.

Waar geldt een meldplicht?

De meldplicht blijkt in weinig landen ingevoerd.

In de VS zijn zes Staten waar een meldplicht geldt (Californië, Colorado, Kentucky, New Hampshire, New Mexico and Rhode Island). De wetgeving in deze staten heeft betrekking op de gezondheidszorg. Het verplicht artsen en andere gezondheidswerkers om (het vermoeden van) partnergeweld zo snel mogelijk te melden bij daartoe speciaal ingestelde justitieorganisaties. Het slachtoffer hoeft hiervoor geen toestemming te verlenen; het kan zelfs tegen diens wens in gaan. Ook in Brazilië² en Spanje is er een meldplicht ingevoerd. De wetenschappelijke literatuur heeft voor het overgrote deel betrekking op de meldplicht in de VS.

¹ Kamerstukken II, vergaderjaar 2007-2008, 28 345, nr. 55.

² Saliba, O., Gardin, C.A.S., et. al., responsibility of health providers in domestic violence reporting, *Revista de Saude Publica*, Vol. 41, 3, 2007, p. 472-477.

Meldplicht betwist

Hoewel de meldplicht in de VS met de beste bedoelingen is ingevoerd, is deze niet onomstreden. Er vinden nog steeds discussies plaats over de vraag of meldplicht eigenlijk wel het leven verbetert van hen die bescherming zoeken. Ook in Canada, waar de meldplicht (nog) niet is ingevoerd, wordt deze vraag bediscussieerd.

In de literatuur zijn argumenten van voorstanders en tegenstanders te vinden. Echter, in de meeste gevallen zijn deze gegevens gebaseerd op de resultaten van opiniërend onderzoek, en geeft het de mening van ondervraagden en de auteurs weer. Helaas ontbreekt het aan literatuur waarin de voor- en nadelen van de meldplicht gebaseerd zijn op effectonderzoek.

In de literatuur worden de volgende voordelen en nadelen van een meldplicht genoemd.

Genoemde voordelen

- Vrouwen met ernstige verwondingen zijn vaak al eerder slachtoffer geweest van een langduriger en cyclisch (psychisch) geweld. Wanneer vrouwen psychisch niet in staat zijn om de mishandelingen te melden, zal de maatschappij hen moeten beschermen.
- Een meldplicht geeft meer mogelijkheden tot het vervolgen van de mishandelaar.³
- Meldplicht kan artsen stimuleren om beter te letten op signalen van huiselijk geweld.⁴ Hierdoor kan eerder worden ingegrepen bij huiselijk geweld waar kwetsbare groepen het slachtoffer van worden (ouderen, kinderen).⁵
- Meldplicht kan leiden tot een verbetering van de gegevensverzameling over huiselijk geweld.⁶
- Een meldplicht haalt de verantwoordelijkheid voor de beslissing om (vermoeden van) geweld wel of niet te melden, weg bij gezondheidswerkers.⁷

Genoemde nadelen

- Een meldplicht negeert en gaat voorbij aan het zelfbeschikkingsrecht en de autonomie van de vrouw.⁸ De mogelijkheid om keuzes te maken wordt bij de vrouw ontnomen door de instanties die de vrouw zelf heeft benaderd voor hulp en *empowerment*. Dit kan *disempowerment* als gevolg hebben. Vrouwen raken de controle kwijt over de situatie, dit kan zelfs leiden tot afzondering van hun familie.⁹
- Mishandelde vrouwen zijn bang dat het geweld escaleert wanneer er wordt gemeld door artsen/hulpverleners. De daders zullen de slachtoffers hiervoor verantwoordelijk houden, zo vreest men. Uit empirisch onderzoek blijkt dat het arresteren van de dader het risico voor verder geweld kan vergroten. Dit mogelijke risico weegt volgens tegenstanders niet

³ Rodriguez, A., et. al., Mandatory Reporting of Domestic Violence Injuries to the Police; What Do Emergency Department Patients Think?, *JAMA*, August 1, 2001, vol. 286, number 5, p.580.

⁴ Rodriguez, A., et. al., Mandatory Reporting of Domestic Violence Injuries to the Police; What Do Emergency Department Patients Think?, *JAMA*, August 1, 2001, vol. 286, number 5, p.580.

⁵ Glass, N., Cambell, J.C., Mandatory reporting of intimate partner violence by health care professionals: A policy review, *Nursing Outlook*, november/december 1998, p. 282.

⁶ Glass, N., Cambell, J.C., Mandatory reporting of intimate partner violence by health care professionals: A policy review, *Nursing Outlook*, november/december 1998, p. 281.

Rodriquez, A., et. al., Mandatory Reporting of Domestic Violence Injuries to the Police; What Do Emergency Department Patients Think?, *JAMA*, August 1, 2001, vol. 286, number 5, p.580.

⁷ Rodriguez, M. et. al., Mandatory Reporting of Elder Abuse: Between a Rock and a Hard Place, *Annals of Family Medicine*, vol. 4, number 5, September/October 2006, p.403.

⁸ Glass, N., Cambell, J.C., Mandatory reporting of intimate partner violence by health care professionals: A policy review, *Nursing Outlook*, november/december 1998, p. 280.

⁹ Rodriguez, A., et. al., Mandatory Reporting of Domestic Violence Injuries to the Police; What Do Emergency Department Patients Think?, *JAMA*, August 1, 2001, vol 286, number 5, p.581.

op tegen de mogelijke voordelen van aangeboden hulp die de slachtoffers kunnen krijgen.¹⁰

- Het melden van (een vermoeden van) mishandeling door een arts is niet altijd in het belang van de patiënt. Een vermoeden is subjectief. In sommige gevallen zal door de melding de schade binnen de familierelatie groter worden en kan het leiden tot meer geweld. Wanneer artsen te maken hebben met een meldplicht, ervaren zij druk van deze wet en hebben het gevoel de controle kwijt te raken om zelf te kiezen wat in belang is van de patiënt. Artsen willen het melden daarom zo lang mogelijk voor zich uit schuiven, totdat zij meer 'bewijs' hebben. Ook willen zij de keuze behouden bij welke instantie zij melden.¹¹
- Er wordt door artsen geïnvesteerd in het opbouwen van een goede verstandhouding met de patiënt. Deze vertrouwensband kan schade leiden wanneer de arts melding doet van hetgeen de patiënt in vertrouwen heeft verteld. Met het oog daarop moet er een goede middenweg worden gekozen ten aanzien van de vraag wanneer wel en wanneer niet melden.¹²
- Een meldplicht ontmoedigt slachtoffers om hulp te zoeken, omdat ze weten dat er dan gemeld moet worden.
- Door de komst van een meldplicht zullen ook de kosten van de gezondheidszorg omhoog gaan.

Daarnaast laat de beschikbare literatuur zien dat de opinie over een meldplicht varieert naarmate men zelf slachtoffer is (geweest).

Uit een vergelijkend onderzoek in de VS onder mishandelde en niet-mishandelde vrouwen komt naar voren dat 59% van de mishandelde vrouwen tegen 73% van de niet-mishandelde vrouwen voorstander is van een meldplicht voor de gezondheidszorg¹³. Een dergelijke meldplicht krijgt dus significant minder steun van vrouwen als ze zelf mishandeld zijn. Deze laatste groep vrouwen verwacht dat slachtoffers niet meer met hun problemen naar buiten zullen komen en dat de meldplicht het risico op wraak door de dader zou kunnen vergroten. Een ander onderzoek uit de VS bevestigt dit beeld. Mishandelde vrouwen zeggen minder vaak voorstander te zijn van een meldplicht (56%) dan niet-mishandelde vrouwen (71%).¹⁴ Hoewel uit deze onderzoeken naar voren komt dat een kleine meerderheid van de mishandelde vrouwen een voorstander lijkt te zijn van een meldplicht, is het onduidelijk welke effecten een meldplicht bij partnergeweld heeft. Een groot manco bij de gevonden literatuur over dit onderwerp, is het ontbreken van effectstudies. Door gebrek aan empirisch onderzoek is het tot nu toe onbekend of een meldplicht bijdraagt aan een af- of toename van huiselijk geweld.¹⁵

¹⁰ Bledsoe, L.K., Understanding the Impact of Intimate Partner Violence Mandatory Reporting Law, *Violence Against Women*, May 2004, p.539

¹¹ Rodriguez, M. e.a., Mandatory Reporting of Elder Abuse: Between a Rock and a Hard Place, *Annals of Family Medicine*, vol. 4, number 5, September/October 2006, p.408.

¹² Rodriguez, A., e.a., Mandatory Reporting of Domestic Violence Injuries to the Police; What Do Emergency Department Patients Think?, *JAMA*, August 1, 2001, vol. 286, number 5, p.580.

¹³ Sachs, C.J., Koziol-McLain J., Glass, N., Webster, D., Cambell, J.C., A population-bases survey assessing support for mandatory domestic violece reporting by health care personel, *The Hayworth press*, 2002, pag. 122 e.v.

¹⁴ Rodriguez A.,e.a, Mandatory Reporting of Domestic Violence Injuries to the police; What Do Emergency Department Patients Think?, *JAMA*, August 1, 2001, vol. 286, number 5, pag. 582.

¹⁵ Malecha, A.T., e.a., Mandatory Reporting of intimate partner violence: safety or retaliatory abuse for women, *Journal of women's health & gender-based medicine*, volume 9, number 1, 2000, p77.

Conclusie

Meldplicht bij huiselijk geweld / partnergeweld is slechts in een klein aantal landen ingevoerd, waaronder in zes Staten van de VS. Literatuur over deze meldplicht is voornamelijk afkomstig uit de VS. Daar blijkt de meldplicht nog steeds een punt van discussie. Uit de literatuur is op te maken dat de meldplicht controversieel is onder artsen, patiënten en hulpverleners op het terrein van huiselijk geweld.

Hoewel er voordelen zijn genoemd die een meldplicht met zich mee zou kunnen brengen, weerspiegelt de literatuur een teneur die niet onverdeeld positief is over een dergelijke meldplicht. Een meldplicht brengt grote nadelen met zich mee. Belangrijk is bovendien dat er tot nu toe geen resultaten bekend zijn van effectstudies. Er is dus geen bewijs dat een wettelijke meldplicht kan bijdragen aan het terugdringen van huiselijk geweld.

Op basis van deze literatuurverkenning is te concluderen dat een wettelijke meldplicht voor huiselijk geweld in Nederland niet aan te bevelen is. Het zou geen meerwaarde hebben. Een betere weg is om krachtig te stimuleren dat een landelijke meldcode wordt gehanteerd, te volgen hoe dit verloopt, om pas daarna te bezien of verdergaande maatregelen nodig zijn.